

DETECȚIA NOILOR PARADIGME ALE CIVILIZAȚIEI DACICE

Cătălin Borangic*

* Asociația Culturală "Enciclopedia Dacica", Alba Iulia; borangic@enciclopedia-dacica.ro

Abstract. This article draws attention to the impact of some artefacts harvested or just discovered by metal detectors on historical paradigms, using for this purpose a micro-case study on the subject of the sica type daggers, weapons specific to the aristocracy of the Dacian kingdom.

Keywords: poaching, dacians, sica dagger.

Braconajul arheologic din România are, din păcate, propria sa literatură de specialitate, atât în ceea ce privește latura juridică, implicând aici numeroase anchete penale, cât și în cea privitoare la informația istorică pe care, ne place sau nu, artefactele prelevate, sustrase, comercializate, donate sau recuperate o conțin.

Nu este momentul acum pentru o istorie a fenomenului pe teritoriul românesc, deși ea are suficientă substanță, dar se cuvine specificat că detecțiile de metale, principala, dacă nu singurul mod prin care siturile arheologice au fost jefuite sistematic, au debutat în primii ani ai ultimului deceniu din secolul XX. Practicat discret, fiind și o metodă nouă la acea vreme, de regulă implicând cunoscători ai siturilor și ai zonelor cu potențial arheologic, acest tip de braconaj a atras la un moment dat atenția organelor de urmărire penală și ulterior și a arheologilor.

Despre acest subiect, dezbătut parțial acum ceva vreme într-un alt articol, afirmam că *“anii 1995-2005 au fost, fără îndoială, dominați de acțiunea distructivă a fenomenului braconajului arheologic, epicentrul acestuia fiind axat pe zona cetăților dacice din Munții Orăștiei, unde, în condițiile unui no man's land, grupările rivale de detectoriști au identificat zeci de contexte purtătoare de artefacte din aur, argint, bronz și fier, ironie a sorții, majoritatea lor unicate sau rarități. Un calcul simplu ne arată că din siturile arheologice ale României s-au sustras în perioada precizată, în artefacte arheologice, respectiv bunuri de patrimoniu cultural, undeva peste 100 de kg de aur, peste 250 de kg de argint și tone de piese din bronz și fier, fiind capabili să reia oricând această ocupație, dacă nu cumva nu au făcut-o deja. Prejudiciul științific și material creat prin activitățile lor este, și el, departe de a fi recuperat, fie și sub forma minimală, financiară, ca să nu mai insistăm asupra pierderilor ireparabile produse pentru interpretarea semnificației istorice, urmare a decontextualizării artefactelor braconate. Urmele trecerii detectoriștilor prin siturile arheologice se păstrează încă*

*stăruitoare dovezi ale incapacității și, de ce nu, ale indiferenței factorilor responsabili*¹.

Privind retrospectiv întreaga problematică putem spune că unele lucruri s-au schimbat de atunci. Spre exemplu, cantitățile de artefacte sustrase s-au acumulat și sunt mult mai mari astăzi, siturile vandalizate mai multe, fenomenul detecției s-a extins și în afara ariilor protejate (dar neprotejate în realitate²), unii braconieri au fost prinși și condamnați, piața neagră a bunurilor arheologice oferă tot mai des surprize care ajung pe listele unor firme specializate în astfel de tranzacții, multe obiecte au fost recuperate și o parte din informația istorică și chiar unele detalii ale fenomenului detecției de metale au devenit accesibile publicului cititor printr-o serie de articole dedicate.

Dar unul dintre cei mai importanți parametri s-a modificat radical. Informația istorică pe care o conțin și o relevă aceste artefacte este acum mult mai multă. Încă din zorii fenomenului a existat în lumea academică un recul cu tentă morală. Este sau nu este deontologic ca istoricii să vină în tangență cu piesele provenite din aceste surse decontextualizate? Fără a da un răspuns punctual, tehnic, comunitatea academică a început să acorde atenție sporadic, apoi chiar încercând să publice stimulată sau obligată de volumul mare de piese, care ajungeau pe diverse căi în depozitele muzeale.

Un prim articol pe acest subiect a fost scris și semnat, în anul 2001, de către Eugen IAROSLAVSCHI și Ovidiu BOZU³. Textul descrie un lot de 22 de piese, sustrase cel mai probabil din zona Dealului Anineșului, vale situată în imediata vecinătate a înălțimii Vârful lui Hulpe, de către un căutător de comori dotat cu detector de metale și însoțit de o călăuză localnică. Un alt lot important de piese, braconate și abandonate cel mai probabil în apropierea cetății dacice de la Piatra Roșie, a fost redescoperit în depozitele muzeale și publicat în 2005⁴, moment după care astfel de artefacte au început să fie studiate, verificate și introduse în circuitul științific pe măsură ce tot mai

---

¹ Borangic, Ciută, 2014, p. 421.

² Pentru mai bună raportare la fenomen și disecarea corectă a acestuia, prin braconaj arheologic se înțelege utilizarea detectoarelor de metale în situri și arii protejate, infracțiune diferită de utilizarea detectoarelor în afara acestor zone, unde detecția de metale este practică ca un hobby. În primul caz, artefactele considerate valoroase sunt sustrase și ajung de regulă pe piața neagră a comerțului cu antichități, de unde uneori sunt recuperate de către organele judiciare, iar cele considerate fără valoare sunt abandonate sau ascunse. În al doilea caz, în principiu, descoperirile ajung să fie predate autorităților. Chiar la ora când scriu acest material, doi proprietari de detectoare de metale, polițiști de meserie și “pasionați de arheologie”, aflați în timpul liber, au descoperit, utilizând legal detectoarele, și au predat Complexului Muzeal Județean Neamț, o serie de obiecte aparținând Epocii Bronzului (www.ziartarguneamt.ro/obiecte-din-epo-ca-bronzului-descoperite-in-neamt-de-doi-politisti-pasionati-de-arheologie -19.10.2018).

³ Iaroslavschi, Bozu, 2001, p. 127-141. Piesele au ajuns la Muzeul Banatului Montan din Reșița ca donație, figurând în registrele de inventar încă din 1998.

⁴ Sîrbu *et alii*, 2005, *passim*. Donat de un anonim (!), lotul a ajuns în evidențele Muzeului Castelului Corvinilor în perioada 1995-’96. Autorii subliniază la momentul redactării, aproape profetic am putea zice, că au publicat piesele “*convinși că numai astfel se vor putea îmbogăți în mod semnificativ cunoștințele despre deosebitul nivel de dezvoltare pe care l-a atins metalurgia fierului la daci*” (Sîrbu *et alii*, 2005, p. 8). De remarcat că ambele loturi provin din perioada de mijloc a anilor '90, când braconajul în Munții Orăștiei, fără nici un control sau măsură, a devastat rezervația arheologică de aici.

multe obiecte arheologice erau recuperate de organele judiciare sau donate de către descoperitori ori chiar răscumpărate de muzee.

Astăzi numărul pieselor provenite din braconaj sau din descoperiri mai mult sau mai puțin fortuite (și mai mult sau mai puțin legale, aș adăuga) este atât de mare, iar importanța lor atât de substanțială, încât au modificat paradigme istorice cu privire la unele aspecte ale civilizației dacice. Sursele acestor artefacte sunt diverse. Au fost fie braconate, sustrase și recuperate de către organele judiciare, fie descoperite, considerate fără valoare (preferatele căutătorilor de comori au fost și sunt piesele de aur și argint) și abandonate, fie descoperite în afara siturilor arheologice (pe fondul lacunelor și impreciziilor legislative). Sutele de unelte de fier și bronz au redimensionat valorile tehnologice și economice cunoscute despre siderurgia dacică și piața ei de desfacere, tezaurele monetare și brățările plurispiralice de aur au recalibrat imaginarul contemporan despre bogăția aristocrației dacice, discurile de fier de la Pietra Roșie și matrița de bronz de la Sarmizegetusa au repopulat iconografia locală și au generat întrebarea ”*ce anume mai poate fi considerat import și ce anume creație originală în arta și iconografia dacică?*”⁵ Este de subliniat impactul deosebit de puternic al epopeii brățărilor plurispiralice de aur, cel mai celebru caz de braconaj arheologic, asupra acestui tip de infracțiune și, mult mai remarcabil, asupra problematicei prelucrării aurului la daci. În același registru se înscrie și recenta ștanță monetară descoperită la Ștefănești (Gorj), încă inedită⁶, dar care modifică brutal geografia monedelor de tip Adâncata-Mănăstirea și explică forța monetăriei autohtone, altădată reliefată doar de cantitatea de monedă. Mai amintesc cele două *tabulae* de bronz, care conțin legile municipiului Troesmis, poate cele mai cel mai importante documente scrise din timpul Daciei romane, recuperate de la o casă de licitații londoneză.

Parte a acestui tablou aproape fantastic, armele și piesele de echipament militar, numeroase și de toate tipurile, intrate în circuitul științific, au obligat la ample reconsiderații privind diverse aspecte ale fenomenului militar din timpul regatului dac.

Dintre armele specifice perioadei dacice, pumnalul curb de tip *sica* este foarte bine reprezentat în descoperirile fortuite, adjectiv care acoperă, cum vom vedea, o paletă largă de situații. Ba, chiar am putea spune că îmbogățirea patrimoniului istoric cu aceste emblematice arme asociate indubitabil aristocrației războinice dacice se datorează surselor alternative. Doar o parte relativ redusă numeric de astfel de pumnale este rodul săpăturilor arheologice sistematice (Cugir, Călan, Enisala, Histria, Hunedoara, Mala Kopenya, Pietroasa Mică-*Gruitul Dării*, Poiana, Popești, Răcătău, Rast, Slatina, Zimnicea)⁷. Majoritatea provin însă din descoperiri fortuite vechi și neclare, braconaje recente, descoperiri făcute cu detectoarele de metale⁸, donații etc. (**Fig. 1**), toate fără contexte clare, indubitabile, astfel că, pe lângă informațiile fizice (tip, dimensiuni, tehnică, decor, rareori

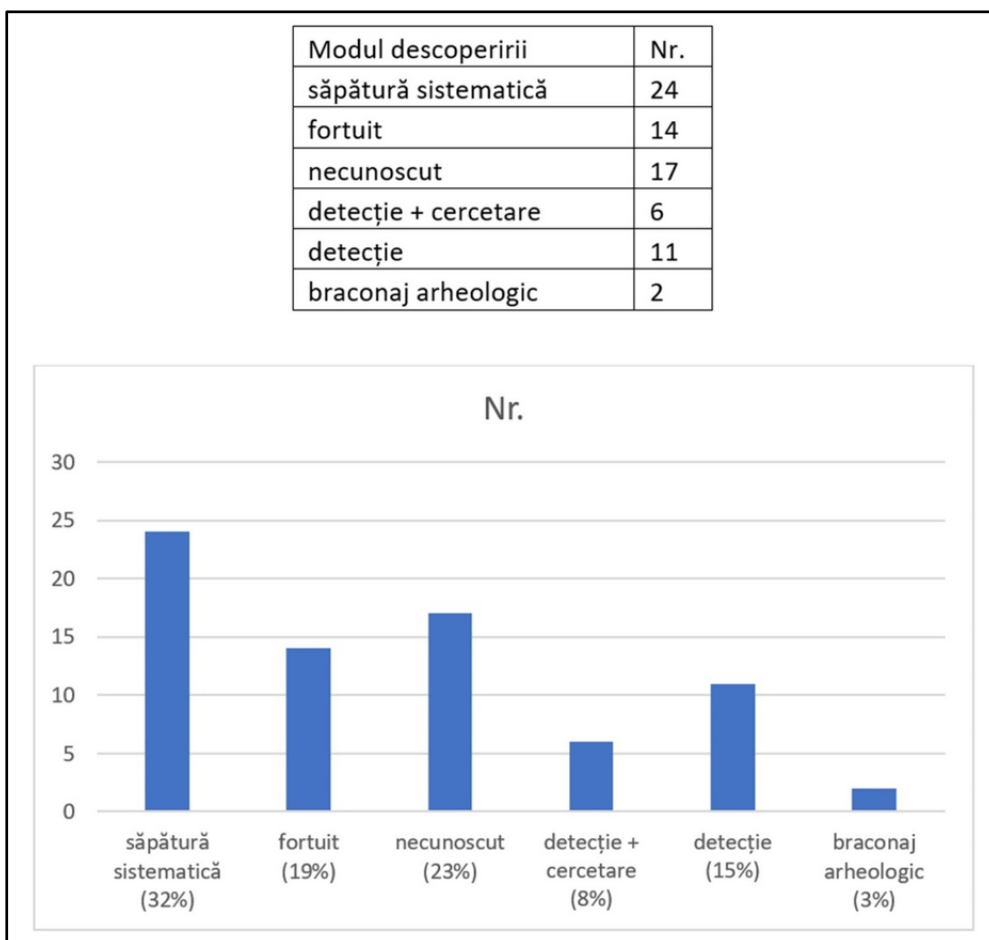
---

⁵ Borangic 2017, p. 238.

⁶ Petac *et alii*, 2018.

⁷ Sîrbu, Borangic, 2016, *passim*.

⁸ De notat că în rândul amatorilor de astfel de detecții există un grup distinct, care colaborează, în diferite forme, cu arheologii. Astfel de detecții au loc în afara siturilor și se limitează la descoperirea inventarelor metalice, arheologii fiind anunțați și chemați pentru prelevare și înre-

Fig. 1. Tabel statistic cu tipul de descoperire al pumnalelor curbe de tip *sica* din România.

inventar asociat), singura constantă este în cazul fiecăreia doar câte un nou reper al distribuției acestui element pe harta Daciei preromane.

Chiar și acest lucru modifică una dintre paradigmele care dominaseră mai bine de două decenii această problematică, respectiv dimensiunea dispersiei modelului cultural pe care cercetătorii l-au definit drept fenomenul *Padea-Panagjurski Kolonii*⁹. Să privim puțin cronologic harta descoperirilor de acest tip la nivelul anului 2002 (**Fig. 2/1**) și la nivelul anului 2017 (**Fig. 2/2**). În doar 15 ani, tot ce se știa despre descoperirile asociate acestui fenomen s-a schimbat fundamental. Ceea ce altădată se explica în opinia unor autori ca o migrație a câtorva grupuri sau clanuri de războinici, sosite din sudul

gistrare. În unele cazuri (Rotbav, Bălănești, Snagov) au fost salvate astfel contextele arheologice neviciate. Foarte puțin însă, dacă ne raportăm la întreaga problematică.

⁹ Woźniak, 1974, p. 74-138; Rustoiu, 2002, *passim*; Sîrbu, Borangic, 2016, p. 41-47.

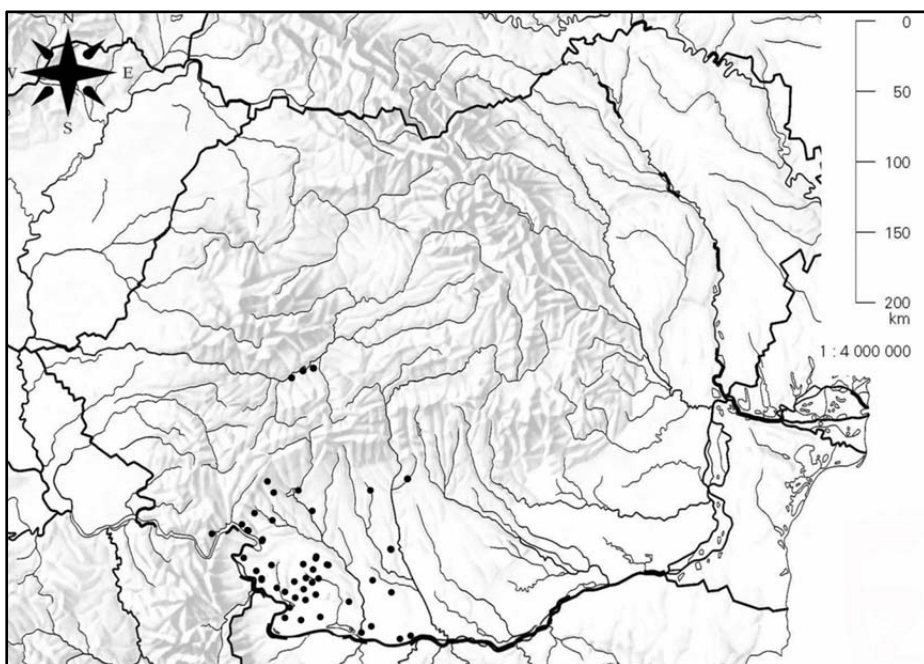
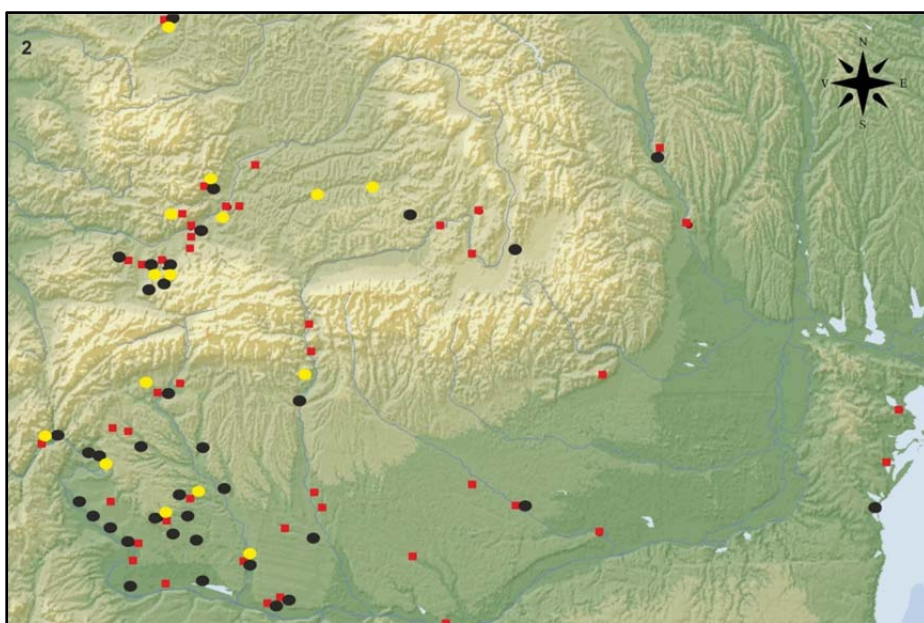

Fig. 2. 1. Harta descoperirilor de tip *Padea-Panagjurski Kolonii* la nivelul lui 2002¹⁰.

■ pumnale *sica* ● spade de tip *celtic* ● zăbale de tip *tracic*

Fig. 2. 2. Harta descoperirilor de tip *Padea-Panagjurski Kolonii* la nivelul lui 2017.

¹⁰ reconstrucție după Rustoiu, 2002, p. 165, fig. 1.

Dunării, acum pare o dispersie mult mai dinamică și mai evidentă a unui model cultural în interiorul etnic și cultural de la nordul fluviului. Impactul și consecințele lui obligă la permanente reconsiderații mai ales că, aproape permanent, apar noi elemente în peisaj.

Despre una dintre sursele care alimentează această hartă s-a vorbit mai puțin. Pe lângă cele amintite anterior și care mobilează harta în discuție, mai există una cu foarte multe valențe negative și anume casele de licitații și paginile web specializate în tranzacționarea artefactelor istorice. Spun valențe negative din două motive. Primul ar fi că oferă un țel căutătorilor de comori, care au un punct terminus al activităților infracționale, încurajați oarecum de existența pieței și implicit a unor cumpărători. Al doilea motiv este că în aceste cazuri piesele sunt lipsite aproape întotdeauna de informații despre zona de proveniență sau despre contextul arheologic. Trebuie precizat că atât aceste tipuri de artefacte, cât și detecția de metale sunt lucruri transfrontaliere și cumva interconectate astăzi, acoperind România, Rep. Moldova, Ucraina, Bulgaria, Serbia și Ungaria, țări care au urme arheologice aparținând civilizației dacice. Atunci când anchetele nu reușesc devalorarea traseului obiectelor, valoarea lor istorică este redusă drastic, mai cu seamă că dispersia lor în epocă avea alte coordonate și dinamici.

Monitorizarea acestor pagini specializate, a obiectelor scoase la licitații și a anumitor forumuri virtuale¹¹ duc uneori la semnalarea unor pumnale de tip *sica*, care apar în mediul on-line. Trebuie spus că activitatea de urmărire și recuperare a artefactelor de către organele judiciare a dus la răirirea considerabilă a unor astfel de obiecte oferite spre vânzare, adesea ele fiind retrase foarte repede din motive pe care putem doar să le presupunem (**Fig. 3**; **Fig. 4/1–2**).

Este de remarcat faptul că proveniența acestora (**Fig. 5**)¹², respectiv locul de origine, nu este niciodată specificat clar, dar că aceste arme apar ca “pumnale/cuțițe dacice”. Acest lucru nu le plasează indubitabil în cadrul geografic nord-dunărean, ci este, după părerea mea, cauzat de mai buna promovare a istoriei Daciei preromane în mediul on-line. Se pot însă observa, în unele cazuri, detalii morfologice¹³ sau ornamentale¹⁴ (**Fig. 5/1**), care fac diferența între pumnalele tracilor sud-dunăreni și cele care pot fi atribuite, desigur cu prudența necesară, dacilor.

Un alt indicator al zonei de proveniență este apariția acestor arme pe listele caselor de licitație românești, semn că în aceste situații artefactele nu au ieșit din țară, dar această situație este rară, un singur caz fiind cunoscut până acum. Este vorba despre un pumnal apărut pe paginile unei renumite case de licitații a obiectelor de artă. Artefactul a ajuns în custodia Muzeului Național de Istorie a României, unde a fost restaurat (**Fig. 6**). Pumnalul, de tip C, lung de 40,6 cm, însoțit de componenta metalică a tecii, face parte dintr-un lot de 51 de artefacte, între care este singura armă și se

---

¹¹ La care se adaugă bazele de date fotografice unde unii pasionați colecționează pur și simplu imagini care apar fie și doar temporar pe internet ale acestor pumnale (flickr.com; ebay.com; photobucket.com; myarmoury.com), imagini adesea de bună calitate, detaliate.

¹² Am prezentat grafic doar câteva exemple, numărul de astfel de pumnale vehiculate pe internet este mult mai mare și se modifică permanent.

¹³ Borangic, Berzovan, 2014, p. 411.

¹⁴ Borangic, 2014, fig. 10/e.

află într-o relativ bună stare de conservare, având inițial doar mânerul rupt, aparent în timpul scoaterii din contextul arheologic. O notă distinctivă o prezintă teaca (27,3 cm), bine păstrată și care acoperă aproape în întregime lama. De asemenea atrage atenția butonul terminal al tecii care este aproape discoidal și foarte mare (31/38,5 mm), aspect care particularizează suplimentar acest pumnal¹⁵.

Încercând o scurtă (și temporară) concluzie a datelor discutate rezultă că peisajul cultural definit drept fenomenul *Padea-Panagjurski Kolonii* a suferit ample modificări în ce privește perspectiva modernă asupra întinderii și forței acestuia, mare parte datorită artefactelor specifice descoperite prin alte procedee decât săpăturile arheologice. Vorbind despre pumnalele de tip *sica* și mormintele care le conțin, deși puține, sunt adăugate acestei zone gri și acelea despre care, cu toate că au fost descoperite prin metodele clasice de cercetare, informația istorică nu a mai apărut în spațiul public, motivele acoperind intervalul dintre mentalități feudale și delăsare. Un caz “școală” este oferit de mormântul tumular de la Costești-*Cetățuie*, peste care s-a așternut tăcerea de zeci de ani¹⁶, un altul se referă la un pumnal și o armură de zale provenite de la Cigmău (Hunedoara)¹⁷, iar un altul la o descoperire de la Hoghiz (Brașov)¹⁸. Poate mai dureroase decât aceste răni istoriografice sunt tăcerile care s-au așezat peste descoperirile mai vechi de la Sarmizegetusa Regia¹⁹ sau destinul încă nefericit al excepționalei necropole princiare de la Cugir (Alba), săpată și ea cu peste patru decenii în urmă²⁰.

Revenind la filonul principal, este de amintit, spre exemplu, că detecțiile de metale au contribuit - deși nu *contribuție* este termenul potrivit - la mobilarea unor zone în care nu existau anterior elemente specifice PPK asociate elitelor militare ale regatului dac, motiv pentru care planau numeroase și apăsătoare întrebări privind acest

---

¹⁵ Întreg lotul se află depus la Muzeul Național de Istorie a României, lipsind din reîntregirea epopeii lui doar partea de cercetare juridică, nefinalizată deocamdată, urmând ca atunci când și acea parte a cercetării va fi definitivată toate piesele să fie publicate integral.

¹⁶ Borangic, 2017, p. 203, nota 1162.

¹⁷ Borangic, 2017, p. 407.

¹⁸ Este vorba despre un mormânt de incinerare, probabil în groapă, din care s-au recuperat un pumnal de tip *sica* în teacă, un vârf de lance, un buton de vas modelat cu mâna și alte piese din fier. Inventarul este semnalat în literatura de specialitate (Sîrbu, Savu, 2015, p. 107; Sîrbu, Borangic, 2016, p. 34; fig. 19/5), dar, din motive necunoscute, este încă nepublicat la mai bine de trei ani de la descoperire.

¹⁹ C-tin și Hadrian DAICOVICIU afirmau, în 1962, într-o lucrare de popularizare, că la Grădiștea de Munte s-ar fi găsit “400 de unelte deosebite de fier (...), alături de numeroase obiecte de uz practic și de podoabă, din bronz sau argint” (Daicoviciu, Daicoviciu, 1962, p. 37). Fără a cunoaște numărul real al artefactelor descoperite la Sarmizegetusa Regia, trebuie spus că doar o mică parte dintre aceste obiecte au văzut lumina tiparului, asta în condițiile trecerii a cel puțin jumătate de secol de la momentul când cei doi autori scriau. În ce privește situația documentației despre stratigrafia sitului, ea e și mai discretă.

²⁰ În contrast cu bogăția și importanța sitului, publicarea mormântului s-a făcut disparat și doar în mică măsură, unele informații nu au mai văzut lumina tiparului în ciuda anunțării lor, iar altele, publicate, pur și simplu se contrazic. Totuși, unele studii recente aduc noi date, chiar dacă uneori aluziv, indirect sau incomplet (Borangic, 2017, p. 381, cu problema dezbătută mai larg).

minus care nu rezona logic cu reperele economice, culturale și militare ale civilizației dacice în ansamblu. În Curbura Carpaților, o regiune foarte dinamică din punct de vedere militar, aspect vizibil în frenezia cu care au fost ridicate numeroase cetăți și fortărețe, prin mormintele descoperite de la Rotbav²¹ și Hoghiz²² zona s-a aliniat modelului cultural pandacic²³.

Observația nu se vrea o pledoarie pentru aceste metode, fie ele chiar și practicate legal, dar este esențial să căutăm rezolvări la provocările cotidianului. Sau răspunsuri la unele întrebări supărătoare.

Spre exemplu, este de neînțeles cum pumnalul de tip *sica*, emblemă a aristocrației dacice, arma cu care regele Decebal se sinucide într-un gest plin de conotații ideologice și religioase, lipsește aproape cu desăvârșire din Munții Orăștiei, fieful elitei regatului. Oare braconarea sălbatică a acestui uriaș sit arheologic nu a mobilat rafturile caselor de licitații cu aceste pumnale superbe, care fac acum deliciul colecționarilor? Probabil nu vom afla cu certitudine niciodată, dar acele obiecte, prezente adesea meteoric pe internet, vin de undeva. Cine crede că instrucțiunea nr. 2/08.04.2016, dată de fostul ministru al Culturii, Vlad ALEXANDRESCU, a stopat detecția neautorizată (prin interzicerea achizițiilor) este naiv. Mai probabil a schimbat doar destinatarul unor obiecte orientându-le spre piața neagră.

Este frustrant că modificarea paradigmelor istorice - în acest caz vorbind doar de reperele regatului dac - nu mai este un monopol al arheologiei, deși aș putea spune că la modul concret n-a fost din păcate niciodată așa ceva, dar acest lucru se întâmplă. Dosarul istoric a fost alimentat constant cu descoperiri fortuite, rezonabile sau nu din punct de vedere al metodei sau modului de lucru, astfel că este imperios necesară o aliniere la cotidian a comunității științifice, altfel destul de conservatoare și chiar reticentă în a acorda o atenție mai punctuală subiectului.

Un lucru este însă sigur. Cu fiecare obiect, cu fiecare armă sau podoabă descoperită și publicată tot ce știam despre acești războinici și artizani daci capătă o nouă dimensiune, care se rescrie, la rândul ei, permanent.

Diferența dintre cele două hărți prezentate la **Fig. 2** trebuie să dea de gândit cu atât mai mult cu cât cea de a doua devine tot mai aglomerată datorită unui hobby ai cărui practicanți își arogă tot mai des calitatea, ca să nu spun titlul, de "arheologi amatori". Un fel de arheologie paralelă, că tot e la modă conceptul acesta.

Subfinanțată, în criză de resurse materiale și umane, ostilă din principiu și aparent nepregătită pentru gestionarea fenomenului, lumea academică pare că s-a refugiat în spatele unor atitudini de forță, necesare, dar nu suficiente. Prohibiția nu a dus niciodată la eradicarea vreunui viciu, ci doar a transferat în subteran componentele, mecanismele și tranzacțiile care îl animau. Subterane din care, în cazurile prezentate mai sus, transpar câteodată la suprafață mici bucăți ale unui aisberg pe care doar îl putem bănuși.

---

²¹ Sîrbu, Savu, 2015, p. 98-127.

²² Sîrbu, Borangic, 2016, p. 34; fig. 19/5.

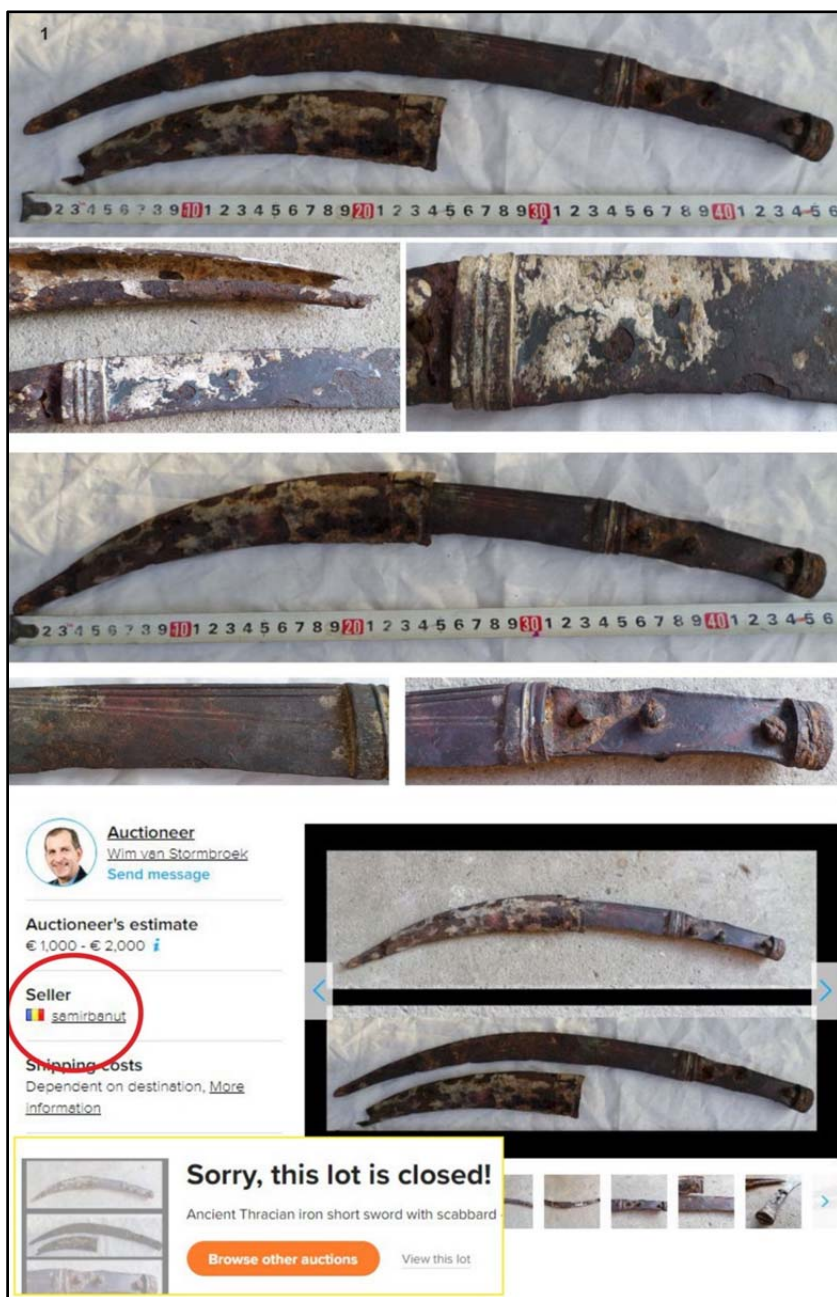
²³ Se adaugă aici și alte zone, respectiv unele descoperiri din Moldova, podișul Transilvaniei sau valea Mureșului mijlociu care alimentează tabloul altădată relativ arid al acestor regiuni.

Fig. 3. Pumnal *sica*, braconat, fotografiat și expus spre vânzare on-line²⁴.

²⁴ Imaginile, cu excepția riglei de pe prima figură, sunt originale, neprelucrate. Piesa a fost retrasă de pe pagină relativ rapid, probabil fiind vândută. Sursa foto: auction.catawiki.com (12.04.2017).

Fig. 4. Pumnale *sica* braconate, fotografiate și expuse spre vânzare. Deși sunt prezentate drept *săbii scurte tracice* vânzătorul are un cont făcut din România. Artefactele au fost retrase de pe pagină ulterior²⁵.

²⁵ Sursa: auction.catawiki.com (26.09.2017).

Fig. 5. Pumnale *sica* prezente la un moment dat pe paginile caselor de licitație sau pe forumuri specializate. Diferite scări. 1. Pumnal cu mânerul decorat similar cu cele ale unor pumnale descoperite la Corcova (Mehedinți) și Bulbuc (Alba); L= 365 mm; 2. L= 525 mm; 3. L= 315 mm; 4. L= 420 mm (*Catalog 2011*); 5. Pumnal *sica* de tip B, fără detalii²⁶; 6. Pumnal *sica* de tip B, provenit conform prezentării “*dintr-o colecție veche englezească*”. L= 245 mm²⁷.

²⁶ ebay.com (15.02.2009).

²⁷ wwwnes.co.uk (22.10.2017).

Fig. 6. Pumnal *sica* din colecția Artmark. Dimensiuni: L=406 mm; Gr. max. lamă = 9 mm (muchie); l max. lamă=29 mm; gardă terminală mâner=26/21,5 mm; G=297,4 grame. Dimensiuni teacă: L=273 mm (279 mm pe ax); gr. max=21 mm; l max=41 mm; buton cap=31/38,5 mm; G=113,5 grame.

BIBLIOGRAFIE

- Borangic, 2017 Cătălin BORANGIC, *Seniorii războiului în lumea dacică. Elite militare din secolele II a.Chr.-II p.Chr. în spațiul carpato-dunărean*, Biblioteca Mvsei Apulensis, XXVI, Ed. Istros a Muzeului Brăilei "Carol I", Brăila – Alba Iulia, 2017, 604 pg., ISBN 978-606-654-254-8.
- Borangic, Berzovan, 2014 Alexandru BERZOVAN, Cătălin BORANGIC, *Contribuția colecțiilor particulare la îmbogățirea patrimoniului arheologic. Un nou punnal sica*, În: *ArheoVest*, Nr. II: [Simpozion ArheoVest, Ediția a II-a:] *In Honorem Gheorghe Lazarovici, Interdisciplinaritate în Arheologie, Timișoara, 6 decembrie 2014*, Vol. 1: *Arheologie*, Vol. 2: *Metode Interdisciplinare*, Asociația "ArheoVest" Timișoara, JATEPress Kiadó, Szeged, 2014, Vol. 1: [12] + XXIV + [2] + 33–492 + [2] pg. + DVD, Vol. 2: [10] + [2] + 497–1013 + [2] pg., ISBN 978-963-315-228-7 (Összes/General), ISBN 978-963-315-220-1 (Vol. 1), ISBN 978-963-315-221-8 (Vol. 2); Vol. 1, p. 409-414, *on-line* <http://arheovest.com/simpozion/arheovest2/17.pdf>
- Borangic, Ciută, 2014 Cătălin BORANGIC, Marius CIUTĂ, *La limita arheologiei. Reflecții pe marginea unei descoperiri atipice*, În: *ArheoVest*, Nr. II: [Simpozion ArheoVest, Ediția a II-a:] *In Honorem Gheorghe Lazarovici, Interdisciplinaritate în Arheologie, Timișoara, 6 decembrie 2014*, Vol. 1: *Arheologie*, Vol. 2: *Metode Interdisciplinare*, Asociația "ArheoVest" Timișoara, JATEPress Kiadó, Szeged, 2014, Vol. 1: [12] + XXIV + [2] + 33–492 + [2] pg. + DVD, Vol. 2: [10] + [2] + 497–1013 + [2] pg., ISBN 978-963-315-228-7 (Összes/General), ISBN 978-963-315-220-1 (Vol. 1), ISBN 978-963-315-221-8 (Vol. 2); Vol. 1, p. 415-426, *on-line* <http://arheovest.com/simpozion/arheovest2/18.pdf>
- Catalog, 2011 Catalog de licitație *Hermann Historica*, München, 4.05.2011.
- Daicoviciu, Daicoviciu, 1962 Constantin DAICOVICIU, Hadrian DAICOVICIU, *Sarmizegetusa. Cetățile și așezările dacice din Munții Orăștiei*, Monumentele Patriei noastre, Ed. Meridiane, București, 1962, 74 pg.
- Iaroslavaschi, Bozu, 2001 Eugen IAROSLAVSCHI, Ovidiu BOZU, *Descoperiri dacice la Grădiștea Muncelului – „Râpa cu Galbeni”*, În: Eugen IAROSLAVSCHI (ed), *Studii de Istorie Antică. Omagiu profesorului Ioan Glodariu*, Bibliotheca Musei Napocensis, Muzeul de Istorie al Transilvaniei, Facultatea de Istorie și Filosofie a Universității "Babeș-Bolyai", Cluj-Napoca, 2001, 484 pg., ISBN 9730024456; p. 127-141.
- Petac et alii, 2018 Emanuel PETAC, Bogdan CONSTANTINESCU, Daniela CRISTEAN, Aurel VÎLCU, Valentin CÂRSTEA, *Noi considerații asupra matriței monetare de tip Adâncata-Mănăstirea descoperit la Târgu Cărbunești, jud Gorj. Analize de ștanțe și investigații XRF*, Comunicare susținută la Sesiunea Internațională a Muzeului de Istorie Națională și Arheologie, Constanța, Pontica, octombrie 2018.
- Rustoiu, 2002 Aurel RUSTOIU, *Războinici și artizani de prestigiu în Dacia preromană*, Ed. Mega, Cluj-Napoca, 2002, 257 pg., ISBN 973-86013-7-1.
- Sîrbu, Borangic, 2016 Valeriu SÎRBU, Cătălin BORANGIC, *Punnalul sica în nordul Dunării (~200 a. Chr. - 106 p. Chr.). Semiotica marțială a puterii*, Ed. Istros,

- Sîrbu, Savu,
2015 Brăila, 2016, 248 pg., ISBN 978-606-654-188-6.
Valeriu SÎRBU, Lucica SAVU, *Descoperirile dacice târzii (morminte, depuneri, fortuite) de la Rotbav (județul Brașov)*, În: Alexandru GAVRILAȘ, Dan Lucian VAIDA, Adrian ONOFREIU, George G. MARI-NESCU (coord.), *Trecutul mai aproape de noi. Omagiu Profesorului Gheorghe Marinescu la 70 de ani*, Ed. Mega, Cluj-Napoca, 2015, 376 pg., ISBN 978-606-543-637-4; p. 97-123.
- Sîrbu et alii,
2005 Valeriu SÎRBU, Nicolae CERIȘER, Vasile ROMULUS, *Un depozit de piese dacice din fier de la Piatra Roșie (sat Luncani, com. Boșorod, județul Hunedoara) / A Deposit of Dacian Iron Objects in Piatra Roșie (Luncani village, Boșorod commune, Hunedoara County)*, Bibliotheca Septemcastrensis, XV, Ed. Altip, Sibiu, 2005, 105 pg., ISBN 973-772 4-67-4.
- Woźniak, 1974 Zenon WOŹNIAK, *Wschodnie pogranicze kultury Lateńskiej*, Polska Akademia Nauk, Instytut Historii Kultury Materialnej, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wrocław, 1974, 227 pg.